

DISCURSUL PARLAMENTAR. DEFINIȚII ȘI DELIMITĂRI

SMARANDA AGACHI

Academia de Studii Economice, București

Cuvinte-cheie: *discurs, analiza discursului, discurs politic, discurs parlamentar*

Discursul politic a fost un subiect de cercetare ocolit până la începutul anilor '90. În ultimele două decenii, au început să apară studii care abordează limbajul totalitar, așa-numita „limbă de lemn”, iar perspectiva din care este studiată comunicarea politică este, în general, una politologică, interesată de relații, conținuturi, ideologie și strategii din aceste discipline.

De asemenea, până la mijlocul anilor 2000, limbajul parlamentar românesc era o temă de cercetare tratată exclusiv din punct de vedere istoric; majoritatea studiilor lingvistice se axau pe discursul politic și preferau două dintre variantele contemporane ale acestuia: discursul electoral sau limbajul dezbaterilor electorale televizate.

Analiza discursului este un spațiu interdisciplinar, lingvistica discursului cuprinde studii care au ca obiect de cercetare a limbajului dinamica enunțării și raportul cu contextual social.

În acest articol ne propunem să arătăm principalele direcții de definire a noțiunii de discurs, să menționăm rolul analizei discursului în cercetarea istorică și să enumerăm particularitățile discursului parlamentar.

1. Definiții ale noțiunii de discurs

În *Dicționarul explicativ al limbii române*, DEX (2009) cuvântul „discurs” este definit ca: „specie a genului oratoric, constând dintr-o

expunere făcută în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. (Înv.) Tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară. – Din fr. *discours*, lat. *discursus*”.

Conform *Dicționarului general de științe ale limbii*, discursul este o „secvență continuă de propoziții sau fraze structurată și coerentă” (Bidu-Vrănceanu *et alii* 1997), însă există diferite definiții ale discursului și, în funcție de acestea, analiza discursului își conturează conceptele fie pornind de la abordarea generală a noțiunii sau strict ca metodă concretă, fie însumând multiple metode care se interferează. Felul în care se desfășoară analiza discursului este diferit în funcție de definirea obiectului de studiu și de intențiile celor interesați de cercetare, iar termenul de „discurs” acoperă în același timp forme dialogice și monologice, scrise și orale.

Observăm că, în încercarea de a defini conceptul de discurs cu ajutorul dicționarelor, ne confruntăm cu dificultăți de selecție și că important este punctul de vedere adoptat: pentru lingvist, discursul reprezintă, în sensul strict, o frază sau o succesiune de fraze, pentru semiotician, discursul reprezintă o realitate transfrastică, iar uzul cotidian al cuvântului se referă la câteva tipuri de discurs: politic, didactic, științific, mediatic, dar și polemic, ironic, familiar etc. Aceste departajări sunt făcute și în literatura de specialitate.

Deși am ales, în demersul nostru, să urmărim linia școlii franceze de analiză a discursului, dorim să amintim faptul că abordările pragmatice și interdisciplinare ale discursului au la bază:

- filosofia limbajului comun a lui L. Wittgenstein
- teoria actelor de limbaj a lui J. Austin
- principiile și regulile de comunicare ale lui G. P. Grice.

Vom evidenția, în continuare, caracteristicile generale ale discursului, diferitele înțelesuri ale termenului, așa cum reies din cercetările și studiile școlii franceze din ultimele decenii, în special cele ale lui E. Benveniste și mai ales ale lui D. Maingueneau, datorită cărora mediile academice au preluat, începând cu anii '70 ai secolului trecut, tematica discursului.

Așa cum sublinia E. Benveniste (Benveniste [1966] 2000: 33), discursul este „o enunțare ce presupune un locutor și un auditor precum și intenția locutorului de a-l influența pe celălalt”, iar

enuunțarea reprezintă punerea în funcțiune a limbii printr-un act individual de utilizare. Prin urmare, putem distinge două sisteme enunțiative: discurs și povestire (discours/récit), dar, spre deosebire de enunțare, care nu depinde de situația de comunicare, discursul este dependent de o asemenea ancorare.

De altfel, Emile Benveniste propunea o distincție clară între frază și text și susținea că analiza textului nu poate fi realizată decât sub forma unui enunț, ceea ce înseamnă producerea lui într-o situație de comunicare specifică în care se recunoaște intenția vorbitorului de a transmite un mesaj interlocutorului său.

De asemenea, considerăm importantă „pluralitatea de accepții complementare și chiar contradictorii” asupra discursului, evidențiată de D. Maingueneau (Maingueneau 1996 *apud* Roventă-Frumușani (coord.) 2009: 25). El consideră importante dispozitivele de comunicare și enunțare fie în termeni de genuri de discurs (Maingueneau [2005] 2007: 69-81), fie în termeni de scene de enunțare (*ibidem*:101-108), iar discursul este prezentat în diverse opoziții:

→ *discurs* în opoziție cu *fraza*

→ *discurs* în opoziție cu *enunț* (unitate lingvistică)

→ *discurs* în opoziție cu *limba* (sistem propriu membrilor unei comunități)

→ *discurs* în opoziție cu *povestire*.

Totodată, Dominique Maingueneau (*op. cit*) afirmă că discursul are și trăsături caracteristice, cum ar fi:

- este „o formă de acțiune” fiindcă orice enunțare constituie un act ilocuționar conform teoriei actelor de limbaj dezvoltată de J.L. Austin și J.R. Searle;

- este „interactiv” deoarece o enunțare, chiar produsă fără să fie prezent un destinatar, are caracter interactiv, fiind considerată un schimb de replici, explicit sau implicit, cu alți locutori, virtuali sau reali;

- este „orientat”, în sensul că este conceput și se dezvoltă în timp în funcție de perspectiva locutorului; adică discursul este construit încă de la început în funcție de un scop, locutorul impunând prin discursul său o anumită direcție care, uneori, poate fi întreruptă sau deviată de un posibil interlocutor (discursul are o orientare dialo-

gică). În cazul discursului parlamentar rostit la ocazii importante, întreruperile sunt minime, momentul impunând festivitate, discursul este controlat de vorbitor, dacă discursul este rostit în favoarea sau defavoarea unei legi sau propuneri, atunci întreruperile pot schimba direcția discursului pentru ca apoi să se reia tema.

Nu dorim să detaliem toate caracteristicile discursului arătate de D. Maingueneau, ci mai degrabă să le punctăm pe cele care susțin interdependența dintre context și discurs¹.

Dintre cercetătorii care au considerat importantă atât dimensiunea socială a discursului, cât și funcția acestuia, îi amintim pe M. Bahtin (1970, 1982), M. Foucault ([1966], 2008), M. Pêcheux (1969), P. Ricoeur (1983). În cele ce urmează, nu ne vom opri însă asupra lor.

2. Analiza discursului cu aplicații în cercetarea istorică

Articularea celor două domenii nu este un demers ușor, fiindcă *analiza discursului* nu operează numai la nivelul frazei, ci îl depășește, luând în considerare și factorii sociali, culturali, situaționali, pentru a da o imagine detaliată, completă a obiectului de studiu. După cum am văzut mai sus, este greu de stabilit cât din analiza discursului aparține lingvisticii și cât celorlalte discipline.

Analiza discursului s-a conturat în urmă cu câteva decenii; astfel, relația dintre lingvistică și istorie (ca scriere despre trecut) devine explicită și face posibilă trecerea de la o abordare structuralistă la o abordare semiotică globală.

Ni se pare evident faptul că un istoric nu poate ocoli o confruntare cu științele limbii, iar istoria nu este singura disciplină

¹ Dorim însă să adăugăm că, în lucrarea sa din 1991 (*L'Analyse du discours. Introduction aux lectures de l'archive*, Paris: Hachette), Maingueneau reunește opt definiții ale discursului, care reies din studii provenite din diverse arii socio-umane, până la acel moment (ceea ce confirmă caracterul interdisciplinar al domeniului), și observă că numitorul comun al acestora este „o organizare în șirul frazei” (cf. Delia Marga, 90) care depășește ceea ce ține de o organizare sintactică a frazei.

interesată de lingvistică; anterior ei, antropologia, etnografia și sociologia își considerau domeniile de studiu, *des ensembles signifiants*. Oswald Ducrot (1984) susține că aceste discipline, pentru a-și putea interpreta obiectele de studiu, s-au folosit de cercetările din domeniul științei limbii.

Așa cum afirmă Régine Robin (1973: 8), în anii '60-'65, într-o perioadă de vârf a structuralismului datorată redescoperirii lui Ferdinand de Saussure, sarcina istoricului era ușurată de un ansamblu de tehnici obținute prin recursul la lingvistică. Așteptările de la această disciplină erau mari, cea mai conturată fiind să-l ajute pe istoric să „citească și să interpreteze” textele. De altfel, se poate spune chiar că lingvistul nu simplifică cercetarea istoricului, ci, dimpotrivă, îl determină pe acesta să folosească metode de cercetare din afara domeniului său, cu scopul unei mai bune cunoașteri a trecutului.

La începuturile anilor '70, lingvistica era considerată o „procedură de lectură”, nu și o „procedură de interpretare” a textelor, ajutând numai la „regularizarea, normalizarea, formalizarea, ordonarea materiei brute a textelor” (Régine Robin : 94-95). Cu atât mai puțin ar fi putut fi vorba de o procedură de descoperire, deoarece, atunci când interpretează, istoricul se folosește de propriile unelte și nu pare să merite efortul de a asimila conceptualizări și tehnici complicate pentru a ajunge pe alte căi la concluzii care sunt evidente sau la care se poate ajunge cu metode tradiționale. Régine Robin (*ibidem*) susține că, de multe ori, ipoteze istorice considerate a fi evidente, pot să nu mai pară astfel după un timp, metodele lingvistice făcând mai ușoară demonstrația.

În aceste condiții, este vorba despre „aplicarea” lingvisticii la istorie, însă ceea ce devine din ce în ce mai evident este faptul că problemele specifice istoriei (care se folosește de limbă numai ca rol al ei în vorbire, în individual) nu sunt definitive sau clarificate cu ajutorul unei metode lingvistice de inspirație structuralistă, chiar dacă aceasta poate constitui fundamentul.

În acest sens, s-a dorit punerea în comun a celor două domenii în cadrul unei teorii compatibile atât cu istoria cât și cu lingvistica,

unele dintre consecințele acestei încercări fiind „modelele” prin care se încearcă evidențierea relației limbă-societate².

Din momentul articulării celor două domenii, istorie și lingvistică, avem de a face cu un nou obiect de studiu, *discursul*, iar *analiza discursului* este demersul inițiat în vederea investigării acestuia. În legătură cu acest subiect, Delia Marga (2003: 22) consideră, citând-o pe Denise Maldidier, că: 1. istoricul ține cont de „statusul discursului istoric, adică raportul acestuia cu o formațiune socială, în particular cu instanța ideologică și raportul său cu o sincronie lingvistică” și 2. lingvistul reconsideră statusul discursului în lingvistică și problemele puse de excluderea „extralingvisticului”, dar și necesitatea reintegrării acestei componente (Denise Maldidier 1972: 114-141). Menționăm că extralingvisticul constituie obiect de studiu pentru sociologia limbii, pentru semantică (fiindcă stabilește tocmai relația cuvintelor cu obiectele lumii exterioare) și pentru pragmatică (fiindcă stabilește relația cuvintelor cu cei care le folosesc).

La rândul său, Michel Foucault (1971) definește discursul ca *practică*, iar una dintre ideile care apar adesea în lucrările sale este raportarea practicilor una la alta (de exemplu practica discursivă și practica nondiscursivă).

Într-un articol din anul 1981, Michel Pêcheux consideră că obiectul discursiv are o autonomie relativă și materialitate, iar raportarea implică înscrierea locului practicii discursive în interiorul practicii nondiscursive (cf. Pêcheux 1981: 5-8).

Rezultă de aici că istoria poate fi descifrată cu ajutorul discursului prin intermediul unei teorii care să reunească și să fundamenteze cele două practici, având în față un nou obiect de studiu, analiza discursului.

² Amintim în acest sens că, în prefața la traducerea în limba română a cărții lui Françoise Thom, *Limba de lemn* (București: Humanitas, 1993), Sorin Antohi menționează, în legătură cu raporturile „limbă- discurs- societate” din perspectiva discursului, trei modele: „modelul Orwell” și „limba de lemn” ca „modele ideologice” , „modelul culturalist” marcat de ipoteza Sapir/Whorf și „modelul lingvistic” propus de sociolingviști.

Un argument în favoarea analizei discursului îl aduce Jacques Guilhaumou, care consideră că această relație interdisciplinară dintre lingvistică și istorie poate fi folosită nu numai ca „procedură de lectură”, ci și ca „procedură de verificare” a ipotezelor sau ca „procedură de descoperire” a altora (cf. Guilhaumou 1983: 33-44).

După cum se știe, discursul politic a fost obiectul principal de studiu al analizei discursului, metodologia și punctele de vedere fiind foarte diferite. În acest sens, Delia Marga (2003: 26), completează adăugând că „în articolul introductiv al numărului 23 din 1971 al revistei *Langages* unul dintre numerele dedicate analizei discursului politic, intitulat „Problématique des travaux sur le discours politique”, L. Guespin explică interesul analizei discursului, mai ales în faza de debut, pentru discursul politic prin nevoia acesteia de a aborda texte „tipizate” și că „în acest fel de discurs condițiile de producere nu se modifică în cadrul unui text, fapt care ușurează analiza.” (cf. Guespin 1976: 3-11).

În plus, modalitățile de analiză a discursului politic sunt multiple și amintim, în acest sens, analizele de conținut, care constau în înregistrarea temelor și prelucrarea lor statistică, ajungând până la analizele lingvistice, în special franceze. O primă inventariere a acestora din urmă găsim la Gillian Seidel (cf. 1985: 43-60)³.

3. Discursul parlamentar

În cele ce urmează, ne propunem să facem o descriere a discursului parlamentar folosindu-ne, în principal, de coordonatele descrise de Paraschiva Căncea în 1983 (cf. Căncea *et alii* 1983) și Cornelia Ilie în 2006, în introducerea la *Encyclopedia of Language*

³ În linii mari, autoarea le clasifică astfel: a) analiza discursului cu referire specială la parafrază și sinonimie; b) analiza discursului pornind de la argumentare și sintaxă; c) analiza discursului având ca punct de pornire enunțarea, inspirată de teoriile lui Benveniste; d) analiza care vizează retorica; e) analiza antropologico-socio-lingvistică.

and Linguistics (cf. Ilie 2006: 188-205) dar și de studii asupra discursului politic, în general, întreprinse de cercetătorii francezi⁴.

Cornelia Ilie (*op. cit*) descrie, în linii mari, starea actuală a discursului parlamentar menționând că în zilele noastre, în multe țări, dezbaterile parlamentare sunt transmise la radio și la televiziune, redată în presa centrală sau în alte publicații specializate; cu toate acestea, în ciuda unei vizibilități crescânde a instituției parlamentului, interesul pentru studierea discursului parlamentar nu a prezentat vreun interes până de curând. Excepție face parlamentul britanic care a fost și continuă să fie în atenția cercetătorilor. Interesul se presupune a veni din faptul că este cea mai veche instituție de acest fel care a reușit să mențină un echilibru între cutumele instituționale și ritualurile discursive.

În continuare, autoarea constată că, începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, discursul și retorica parlamentară au devenit, treptat, obiectul cercetărilor științifice în domenii ca științele politice și sociologie, iar recent au devenit o preocupare interdisciplinară prin implicarea lingvisticii.

Cornelia Ilie amintește de originea franceză a cuvântului *parlament* care provine de la verbul *parler* (= a vorbi) și care, prin transfer metonimic, se referă la instituția specializată într-un anume fel de a vorbi și chiar la clădirea care adăpostește această instituție. În zilele noastre, cuvântul *parlament* este utilizat, în unele țări, ca termen generic pentru *adunare legislativă*, adică un organism deliberativ guvernamental alcătuit din reprezentanți ai unei națiuni sau persoane, cu autoritatea de a adopta legi. Există adunări legislative cunoscute și sub alte nume, ca dietă, adunare națională sau congres. Din motive istorice și politice, cel mai răspândit sistem

⁴ Începând cu 1968, cele mai importante centre de analiză a discursului sunt în Franța, iar obiectul cercetărilor pornește de la discursul Revoluției Franceze. Astfel, Jean Dubois conduce Departamentul de Lingvistică de la Universitatea Paris X-Nanterre unde discursul politic este studiat după metoda lexicometrică a cercetătorului american Z. S. Harris, la Saint-Claud se studiază atât vocabularul politic al revoluției de la 1789 cât și cel al mișcărilor studențești din 1968, iar Michel Pêcheux inițiază, la Paris, analiza automată a discursului în cadrul Laboratorului de Psihologie Socială.

parlamentar, din punct de vedere geografic, este sistemul Westminster, numit după Palatul Westminster, locul de întâlnire al parlamentului Marii Britanii. O diferență majoră între sistemul Westminster și tipurile de parlamentarism existente în restul Europei și în monarhiile non-Commonwealth din afara Europei este sistemul de vot; sistemele parlamentare europene utilizează un anumit tip de reprezentare proporțională, de obicei, sistemul listelor care favorizează multipartidismul⁵.

Genuri de discurs parlamentar

Din perspectivă pragma-lingvistică, Cornelia Ilie integrează, pe bună dreptate, discursul parlamentar în discursul politic. Ca atare, acesta prezintă anumite caracteristici tipice discursului instituționalizat și se supune unor reguli și constrângeri. Interacțiunea discursivă a parlamentarilor este marcată, în mod constant, de angajamentele lor bazate pe roluri instituționale, de confruntarea dialogală și de conștiința de a acționa în fața și în numele unui public eterogen. Dezbaterile parlamentare au scopuri specifice (la nivel instituțional, convingerea, negocierea, revendicarea poziției, stabilirea agendei și formarea opiniei), de obicei, conforme liniilor ideologice sau de partid.

Din perspectivă retorică, autoarea afirmă că discursul parlamentar aparține genului deliberativ. Acesta este un gen de discurs

⁵ Revenind la parlamentul britanic, autoarea amintește că acesta s-a format în secolul al XIII-lea, în timpul domniei lui Henric al III-lea. În Evul Mediu, Parlamentul era întrunit de rege, ca reacție la problemele care era nevoie să-și găsească rezolvare. În perioada elisabetană, dezbaterile Comunelor sunt consemnate în scris, începând cu anul 1547, și apar manuale de procedură parlamentară. Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea publicarea dezbaterilor parlamentare și raportarea lor în presă devine o practică obișnuită. Ca urmare, parlamentarii sunt din ce în ce mai conștienți atât de statutul și responsabilitatea discursului parlamentar, cât și de necesitatea conturării unei opinii extra-parlamentare. În fine, în secolul al XIX-lea, când Parlamentul britanic semăna mai degrabă cu un „club”, posibilitatea membrilor de a examina și influența guvernul în exercițiu a fost relativ limitată. Abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea, Parlamentul a asistat la unele dintre cele mai importante schimbări din timpurile moderne și a dobândit un rol important în procesul de elaborare a legilor.

rostit în fața unui public căruia i se cere să ia o decizie prin evaluarea avantajelor și dezavantajelor unei acțiuni viitoare. Totodată, principalii factori, în participarea activă a parlamentarilor la dezbateri, îi constituie, pe de o parte, nevoia permanentă de a promova propria imagine într-o interacțiune instituțională competitivă, pe de altă parte, dorința de a pune sub semnul întrebării credibilitatea politică a adversarilor.

Subtipuri ale discursului parlamentar

Discursul parlamentar are câteva subtipuri, cum ar fi declarații ministeriale, discursuri, dezbateri, interpelări (dezbateri scurte referitoare la subiecte de interes public). Miniștrii prezintă parlamentului punctul de vedere din partea Guvernului referitor la orice subiect care variază de la un nou anunț de politică la un eveniment național sau internațional important sau de criză. Discursurile parlamentare sunt formele tradiționale ale discursului politic, sunt adresate președintelui sau vicepreședintelui Camerei, dar și colegilor parlamentari. O dezbaterie parlamentară poate fi descrisă, în termeni generali, ca o discuție oficială pe un anumit subiect, controlată de un set de reguli instituționale și prezidată de președintele Camerei.

În linii generale, observațiile Cornелиei Ilie se suprapun și se completează cu cele ale autorilor *Istoriei parlamentului și a vieții parlamentare din România până la 1918* (cf. Căncea et alii 1983) privitoare la setul de reguli ce trebuie urmate de parlamentari atunci când iau cuvântul. Desigur, expunerea Cornелиei Ilie este structurată din punctul de vedere al unui lingvist care are ca scop să detalieze rigorile și limitele discursului parlamentar, cu accent pe Parlamentul britanic, în timp ce istoricii prezintă normele de funcționare ale dezbaterilor parlamentare așa cum reies din regulamentul de funcționare a parlamentului din perioada constituirii sale. Asemănările dintre cele două descrieri sunt totuși izbitoare.

Începuturile oratoriei parlamentare românești

Discursul parlamentar, ca subtip al celui politic, nu poate fi dissociat de contextul istoric, tot așa cum nu poate fi separat de influența factorilor instituționali.

Oratoria parlamentară românească începe, desigur, odată cu existența instituției. Discursurile ținute înainte de 1866, anul în care instituția parlamentară devine bicamerală, se țineau în cadrul adunărilor obștești, fără o procedură sau norme. Discursul parlamentar, însă, este reglat de Regulamentul parlamentar – abia instituționalizarea puterii politice (crearea parlamentului) va ordona discursul parlamentar.

De subliniat faptul că acest tip de discurs era urmărit și consemnat în momentul producerii lui⁶, prin referințele notate (deși uneori distorsionat) și apoi publicate în Monitorul Oficial. Reacțiile, replicile și efectele produse asupra auditoriului (care nu era un public omogen, ci unul eterogen) devin acum accesibile prin notarea lor de către stenografi. Astfel, se poate observa din aceste însemnări prezența unui adevărat cod metalingvistic, de pildă se notau cu următoarele cuvinte reacțiile sălii: „aplauze”, „întreruperi”, „zgomot”, „vociferări”, „ilaritate”.

Cadrul de desfășurare a discursului parlamentar și normele acestuia (cf. Căncea *et alii* 1983) presupuneau ca:

→ oratorul să se înscrie la cuvânt anunțând tema discursului,

→ oratorului să nu i se permită să se abată de la tema pe care a propus-o,

→ discursul să fie stenografiat și apoi publicat în Monitorul Oficial.

Există și câteva norme de bună conduită atât pentru orator cât și pentru auditor:

→ se cere un stil elevat, iar exprimările ne-parlamentare erau intenționat omise de la redactare,

→ oratorul nu poate fi întrerupt decât în cazul în care a depășit ora de încheiere a ședinței,

→ în cazul în care un parlamentar se simte atacat, ca persoană publică, de către cel care ia cuvântul, el poate cere un drept la replică („cer cuvântul”).

⁶ Primii stenografi parlamentari se formează în 1861 la inițiativa lui C. A. Rosetti și sub îndrumarea lui Enric Winterhalder. Henri Stahl (1877-1942) desfășoară o vastă activitate de răspândire a stenografiei; a fost stenograf parlamentar și director general al stenografilor Adunării Deputaților.

Parlamentul se sprijină pe oratori care s-au impus eficient în dezbaterile parlamentare, iar dacă ne referim la activitatea parlamentară care s-a desfășurat de la declararea independenței din 1877 până la intrarea României în război, alături de Antanta și chiar până la instaurarea dictaturilor moderne (1938), putem afirma că este vorba de o instituție de nivel european (cf. Goia 2004) datorită căreia, în 1931, a avut loc la București, Conferința interparlamentară.

Discursul parlamentar românesc în contextul socio-istoric din perioada cuprinsă între 1877-1918.

Secolul al XIX-lea în Țările Române reprezintă trecerea de la epoca fanariotă la epoca modernă, etapizată după cum urmează:

→ influența Revoluției franceze de la 1789 și Regulamentele organice;

→ Revoluția de la 1848 în Principate, unirea celor două principate, Moldova și Țara Românească, în anul 1859;

→ domnia lui Cuza (1859-1866) și detronarea lui;

→ aducerea lui Carol I și înflorirea culturală a României;

→ independența României față de Poartă, proclamarea regatului României;

→ Marea Unire, care a avut loc în 1918 și este o consecință directă a pașilor de mai sus fiind asimilată nu neapărat vreunui secol, ci unui complex de evenimente care au decurs firesc și care au avut ca principal scop unirea tuturor provinciilor istorice românești.

Perioada care a urmat războiului de independență din 1877-1878, reprezintă un răstimp de consolidare a țării; România⁷ își propunea să fie în sincronie cu Europa⁸.

⁷ Deși, la începutul verii anului 1856, într-o scrisoare adresată lui Austen H. Layard, membru al Camerei Comunelor, Dimitrie Brătianu îl prezintă pe Kogălniceanu drept „unul din istoricii și publiciștii cei mai distinși ai României”, numele de România s-a folosit pentru prima oară în mod oficial în documente de stat începând cu anii 1862-1866 pentru teritoriul ce a rezultat în urma unirii Țării Românești cu Moldova, iar Constituția apărută în 1866 certifică și consacră numele de România.

Dar o analiză amănunțită a vieții politice a vremii permite sesizarea unor carențe serioase, pe care, în Parlament, așa cum se întâmplă în democrație, le pune în evidență opoziția, reprezentată, cel mai adesea, de conservatori. Mai târziu, se remarcă junimiștii Petre P. Carp și Titu Maiorescu, deosebit de proeminenți pe scena politică românească.⁹

Parlamentul, creație modernă a vieții politice a statelor, marchează trecerea de la feudalism la capitalism (cf. Căncea *et alii*,

⁸ Sunt create instituții, ministere, se modifică statutul internațional al României, din care face parte, acum, și Dobrogea, totul redă o stare pozitivă iar dezbaterile parlamentare sunt purtate într-un spirit euforic, entuziast.

⁹ Iată opinia lui Petre P. Carp în ceea ce privește situația României, într-un discurs din 28 septembrie 1879: „Când România, cam virgină de orice cultură, s-a găsit deodată față cu civilizațiunea occidentală, era firesc să nu înțeleagă întregul mecanism și întregul mers al acestei civilizații; era firesc ca de multe ori să confunde cauza cu efectul, și să creadă că, imitând în mod superficial efectele, luând pur și simplu formele pe care le-a luat civilizațiunea Occidentului, noi aveam să ajungem la același rezultat la care a ajuns Europa și a uitat că ceea ce ne impune nouă în străinătate, ceea ce ne impune atât de tare încât ochii ne apun, nu era decât rezultatul unei munci anterioare pe care noi nu am făcut-o și fără care, cu toată imitațiunea noastră servilă, nu putem ajunge la nici o înflorire. Și când noi am gândit că libertatea pur și simplu poate crea civilizațiunea, ne-am înșelat amar, căci civilizațiunea creează libertatea, iar nu libertatea civilizațiunea.” (discurs rostit în ședința Camerei din 28 septembrie 1879, fragment selectat de Laurențiu Vlad, în 2006, *Conservatorismul românesc – concept, idei, programe*, București: Editura Nemira).

Și tot despre starea României acelor vremuri Mihai Eminescu scria într-un articol din decembrie 1877, publicat în ziarul *Timpul*, un binecunoscut text care face parte dintr-un studiu de șase articole, intitulat *Icoane vechi și icoane nouă*: „În mod precis abia se poate arăta ce lipsește acelor indivizi pe cari geograficește, și pentru că ei o spun, îi numim români. Le lipsește simțul „istoric”, ei se țin de nația românească prin împrejurarea că s-au născut pe cutare bucată de pământ, nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea. Astfel vin pătură după pătură în țara noastră, cu ideile cele mai ciudate, scoase din cafenelele franțuzești sau din scrierile lui Saint-Simon și ale altor scriitori ce nu erau în toate mințile, iar formele vieții noastre de astăzi au ieșit din aceste capete sucite cari cred că în lume poate exista adevăr absolut și că ce se potrivește în Franța se potrivește și la noi. Când au sosit la graniță, bătrânii-i așteptau cu masa-ntinsă și cu lumânări aprinse, habar n-aveau de ce-i așteaptă și de ce belea și-au adus pe cap. Bucuria lor că venise atâția băieți toבא de carte scoși ca din cutie și frumoși nevoie mare.” (Mihai Eminescu, 1989, *Opere. Publicistică*, București: Editura Academiei).

1983), indică schimbarea vechilor structuri instituțional-politice, apare în epoca revoluțiilor burgheze și asigură o guvernare care să reprezinte interesele tuturor claselor sociale.¹⁰

Pentru Țara Românească și Moldova, perioada revoluțiilor de la 1821 și 1848, momentul constituirii statului național în 1859, obținerea independenței din 1877 și unirea din 1918 au însemnat transformări atât sociale cât și politice, instituționale.

Se consideră îndeobște că (cf. www.cdep.ro) începuturile vieții parlamentare sunt în anul 1831 când, în Țara Românească, a fost adoptat un act cu caracter constituțional, denumit Regulamentul organic, aplicat, un an mai târziu, și în Moldova. Regulamentele organice au pus bazele parlamentarismului în Principatele Române.

Începând cu anul 1831 prin constituirea adunărilor obștești se reușește implementarea unui model nou de guvernare, iar revoluția română din 1848 va îndrepta acest model și mai mult către popor. În 1866, prin constituție, parlamentul devine bicameral, cu Cameră și Senat și va funcționa aproape neschimbat până în 1918, an care trece de limita cronologică a prezentului studiu.

Pe de altă parte, Andra Vasilescu (2011: 305-315) observa, în legătură cu starea parlamentului românesc în perioada sa de început, că procedurile parlamentare au fost importate prin constrângeri specifice; însăși Constituția României din 1866 a fost concepută după modelul belgian din 1831, fiind instituită prin proceduri instituționale de import. Astfel că identitatea parlamentară a avut nevoie de autodefinire și autolegitimare și prin discurs. „În aceste condiții, performarea identității parlamentare a funcționat ca proces constitutiv al instituției parlamentare în sine”, arată Andra Vasilescu (*idem*).

¹⁰ În Anglia și Franța, cele două țări care au influențat major evoluția parlamentului în țările europene, ideea de guvernare împreună a mai multor pături sociale era deja o tradiție (în Anglia, parlamentul este o tradiție încă din evul mediu, componenta de bază fiind Camera Comunelor care, în secolul al XIII-lea, era compusă pe de o parte din nobilime și cler, pe de altă parte din orășenime) sau o aspirație (cu toate că și până la 1789 existau Stările Generale, care se întruneau rar, în Franța, Revoluția franceză de la 1789-1794 scoate în evidență faptul că națiunea, cu toate păturile sociale, inclusiv cele neprivilegiate, trebuie să fie unite la guvernare, ceea ce va reprezenta o etapă decisivă pentru parlamentul francez).

În epocă, discursurile parlamentare fie își propun discutarea mesajului regal, fie au în centrul atenției diverse teme la zi precum: problema agrară, măsurile privind dezvoltarea industriei și comerțului public, înființarea învățământului profesional, construirea și exploatarea căilor ferate, învățământul.

Încheiem afirmând că parlamentul dintre anii 1877-1918 este o componentă principală a vieții politice românești, fiind instituția politică fundamentală a societății și devine un for politic legislativ în care sunt reprezentate toate clasele sociale în funcție de ponderea numerică. Discursul parlamentar românesc, a cărui afirmare coincide cu apariția instituției în care se desfășoară, se supune, încă de la începuturile sale, unor constrângeri specifice și abordează teme care țin de primii pași ai modernizării României, ca de pildă: problema agrară, construirea de căi ferate, dezvoltarea industriei, a comerțului ș.a.

Bibliografie

- Bahtin, Mihail, *Problemele poeziei lui Dostoievski*. Traducere de S. Recevski, București, Editura Univers, 1970
- Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*. Traducere de N. Iliescu, București, Editura Univers, 1982
- Benveniste, Emile, *Probleme de lingvistică generală*. Traducere de Lucia Dumitru, București, Teora, 2000
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărășu Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997
- Câncea, Paraschiva, Iosa, Mircea, Stan, Apostol, *Istoria parlamentului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, București: Editura Academiei, 1983
- Ducrot, Oswald, *Le dire et le dit*, Paris, Les Editions de Minuit, 1984
- DEX *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009
- Foucault, Michel, *L'ordre du discours*, Paris, Gallimard, 1971
- Foucault, Michel, [1966] 2008, *Cuvintele și lucrurile*, trad. B. Ghiu, M. Vasilescu, București, RAO, [1966] 2008

- Goia, Vistian, „Oratoria parlamentară a murit?”, www.revistatransilvania.ro/nr_12_2004
- Guespin, Louis, „Types de discours ou fonctionnements discursifs?”, *Langages* 41, p. 3-11, 1976
- Guilhaumou, Jacques, „Itinéraire d’un historien du discours (1974-1984)”, *Histoire et linguistique*, Paris, Editions de la Maison des Sciences de l’Homme, p. 33-42, 1983
- Ilie, Cornelia, „Parliamentary Discourses”, in Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics* 2nd edition, vol. 9, Oxford, Elsevier, p. 188-205, 2006
- Maingueneau, Dominique, [2004] 2007, *Discursul literar*, trad. Nicoleta-Loredana Mureșan, Iași, Institutul European, [2004] 2007
- Maingueneau, Dominique, *Les termes clés de l’analyse du discours*, Paris, Editions Seuil, 2009
- Malidier, Denise, Normand, Claudine, Robin, Régine, „Discours et idéologie: queleques bases pour une recherche”, *Langue française* 15, p. 114-141, 1972
- Marga, Delia, *Introducere în analiza discursului*, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003
- Pêcheux, Michel, *Analyse automatique du discours*, Paris, Dunod, 1969
- Pêcheux, Michel, „L’Etrange miroir de l’analyse du discours”, *Langages* 62, p. 5-8, 1981
- Ricoeur, Paul, *Temps et récit I*, Paris, Seuil, 1983
- Robin, Régine, *Histoire et linguistique*, Paris, Armand Colin, 1973
- Roventă-Frumușani, Daniela (coordonator), *Ipostaze discursive*, București, Editura Universității din București, 2009
- Seidel, Gillian, „Political discourse analysis”, *Handbook of discourse analysis*, vol. 4, *Discourse in society*, ed. T.A. van Dijk, London, Academic Press, p. 43-60, 1985
- Thom, Françoise, *Limba de lemn*, trad. Mona Antohi, București, Humanitas, [1987] 1993
- Vasilescu, Andra, „Construcția identității parlamentare. Cadrul teoretic” în Rodica Zafiu, *Limba română. Ipostaze ale variației lingvistice*, vol. II, București, Editura Universității din București, p. 305-315, 2011
- www.cdep.ro

PARLAMENTARY DISCOURSE. DEFINITIONS AND DELIMITATIONS

(Abstract)

Keywords : *discourse, discourse analysis, political discourse, parliamentary discourse*

In the hereby study, I underlined a few aspects of the parliamentary discourse, in general, with emphasis on the Romanian parliamentary discourse during its formation period, in particular. Until the 1990s, the Romanian political discourse was a topic of research avoided by researchers. The parliamentary discourse, as a subtype of the political discourse, cannot be dissociated from the historical context, just as it cannot be separated from the influence of the institutional factors. Therewith, I've shown that the parliamentary discourse obeys certain norms included in the parliamentary regulations, so that the institutionalization of the political power (the establishing of the Parliament) should regulate this type of discourse.